

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства аграрної політики та
продовольства України
від 01.07.2024 № 1942

Методика
визначення відповідності сортів горошку посівного (вики) (*Vicia sativa* L.) критеріям
відмінності, однорідності та стабільності

1. Методика визначає особливості проведення відповідності всіх сортів горошку посівного (вики) (*Vicia sativa* L.) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Методика).

2. Методика поширюється на Український інститут експертизи сортів рослин (далі – Інститут).

3. Терміни вживаються у значеннях, наведених у Законі України «Про охорону прав на сорти рослин».

4. Інститут забезпечує проведення кваліфікаційної експертизи відповідності сортів горошку посівного (вики) (*Vicia sativa* L.) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Експертиза).

5. Для дослідження використовують насіння.

Компетентний орган визначає кількість, якість, дату й місце постачання насіння для дослідження.

Мінімальна кількість насіння на один пункт дослідження Інституту становить 0,5 кг.

Для проведення Експертизи використовується насіння здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та яке відповідає вимогам, встановленим Компетентним органом.

Насіння для дослідження не обробляється.

6. Дослідження тривають два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності Експертизу продовжують на третій.

Експертизу проводять у двох пунктах дослідження Інституту (основному та додатковому).

Експертиза на додатковому пункті дослідження здійснюється за клопотанням заявника для врахування результатів досліджень на випадок форс-мажорних обставин на основному пункті дослідження.

Дослідження виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, та достатнє проявлення характерних ознак сорту.

Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано в другій колонці Таблиці ознак сортів горошку посівного (вики) (*Vicia sativa* L.) (далі – Таблиця ознак) та примітці до неї (додаток до цієї Методики).

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення, для ділянок із окремими рослинами (А) і 200 рослин, розділених на два повторення для ділянок рядкового посіву (В).

Під час експертизи можуть бути проведені додаткові дослідження для перевірки відповідних морфологічних ознак.

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу проявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип проявлення ознаки зазначається в першій колонці Таблиці ознак (додаток до цієї Методики).

7. Ознаки, що використовують для оцінки відмінності, однорідності й стабільності та ступені їх проявлення наведені в другій, третій колонках Таблиці ознак (додаток до цієї Методики). Кожному ступеню проявлення ознаки присвоєно коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

8. Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Оцінку на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо такий досліджуваний сорт може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним.

Коли неможливо чітко вирізнити досліджуваний сорт серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому дослідженні.

9. Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці із 200 рослин на ділянці В допускаються п'ять нетипових; із 100 рослин на ділянці А допускаються три нетипові.

Оцінка однорідності для ознак ділянки «А» може бути проведена у два етапи. На першому етапі досліджують 20 рослин/частин рослин, якщо не спостерігають нетипових, то

сорт вважають однорідним. У випадку, якщо спостерігають більше трьох нетипових рослин, то сорт вважають неоднорідним. Якщо за спостереження виявлено 1–3 нетипових рослини, то проводять додаткове обстеження із 80 рослин або частин рослин.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

10. Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

У разі виникнення сумніву можуть бути проведені додаткові дослідження з експертизи на стабільність.

11. Досліджуванні сорти групують із подібними загальновідомими сортами на групи для полегшення оцінки відмінності. Для групування використовують ознаки, які не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

час початку цвітіння (ознака 5 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

прилисток: антоціанове забарвлення залозок (ознака 10 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

насінина: основне забарвлення насіннєвої оболонки (ознака 19 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

насінина: коричнева орнаментация (ознака 20 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

насінина: блакитно-чорна орнаментация (ознака 22 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики);

насінина: забарвлення сім'ядолей (ознака 24 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики).

Для чіткої реєстрації проявлення ознак поряд із досліджуваними сортами рекомендовано висівати сорти-еталони.

**Директор Департаменту
аграрного розвитку**

Ігор ВІШТАК

Додаток

до Методики визначення відповідності сортів горошку посівного (вики) (*Vicia sativa* L.) критеріям відмінності, однорідності та стабільності

Таблиця ознак сортів Таблиця ознак сортів горошку посівного (вики) (*Vicia sativa* L.)

№ з/п	Назва ознаки	Ступінь проявлення ознаки	Код прояву ознаки	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Сіянець: співвідношення довжини / ширини листочків другого справжнього листка VG/MS, B 12	дуже мале	1	
		мале	3	Ebena
		середнє	5	Candy
		велике	7	Prontivesa
		дуже велике	9	Aneto
2. QN	Сіянець: антоціанове забарвлення основи стебла VG, B 11-13	відсутнє	1	Cobra
		наявне	9	Armantes, Ebena
3. QN	Сіянець: інтенсивність антоціанового забарвлення основи стебла VS, 1	слабка	3	Mezquita, Presta, Tazza
		помірна	5	Armantes, Prussia, Violetta
		сильна	7	Septimane
4. QN	Рослина: інтенсивність зеленого забарвлення листіків VG, B 51–59	слабка	3	Acisreina
		помірна	5	Kwarta
		сильна	7	
5.	Час початку цвітіння	дуже ранній	1	Barbicos, Piedade

1	2	3	4	5
(*) (+) QN	MG, B	ранній	3	Labari
		середній	5	Ina, Pepite, Rada
		пізній	7	Kwarta
		дуже пізній	9	Berninova, Jaga
6. (*) (+) QN	Стебло: опушення верхнього міжвузля VG, B 60–69	відсутнє	1	Septimane
		наявне	9	Prontivesa, Candy, Berninova, Caravelle
7. QN	Стебло: антоціанове забарвлення пазух листіків VG, B 60–69	відсутнє або дуже слабке	1	Acisreina, Fama, Kwarta, Pepite
		слабке	3	Candy, Caravelle
		помірне	5	Castilla, Rada, Trafic
		сильне	7	Miranda, Nacre
		дуже сильне	9	
8. (*) (+) QN	Листок: форма верхівки листочків VG, B 60–69	загострена	1	
		округла	3	Bernina
		пряма	5	Graniada 81, Septimane, Aneto, Candy, Fama, Kwarta, Prontivesa
		увігнута	7	Nacre, Dylvana, Hanka, Violetta
		сильно увігнута	9	
9. (+) QN	Листок: листочок за шириною VG/MS, B 60–69	вузький	3	Prontivesa
		середній	5	Hanka, Libia, Pepite
		широкий	7	Acisreina
10. (*) QN	Прилисток: антоціанове забарвлення залозок VG, B 60–69	відсутнє або дуже слабке	1	Albaflor, Jade
		слабке	3	Alcaraz, Melissa, Prontivesa
		помірне	5	Aneto, Castilla
		сильне	7	Labari, Libia, Nacre
		дуже сильне	9	

1	2	3	4	5
11. (*) PQ	Квітка: забарвлення паруса VG, B 60–65	біле	1	Albaflor
		рожеве	2	
		світло-фіолетове	3	Miranda, Piedade
		помірно фіолетове	4	Labari, Nacre
		темно-фіолетове	5	Castilla, Prontivesa
12. (*) QN	Біб: опушення VG, B 71–79	відсутнє або дуже слабке	1	Amelia, Spinelle
		слабке	3	Alcaraz, Granit
		помірне	5	Barvicos, Miranda, Topaze
		сильне	7	Kwarta
		дуже сильне	9	Ina
13. QN	Біб: за довжиною (без дзьобика) VG/MS, B 71–79	короткий	3	Acisreina, Berninova
		середній	5	Ebena, Fama
		довгий	7	Miranda, Prontivesa
14. (+) QN	Біб: за шириною VG/MS, B 71–79	вузький	3	Acisreina
		середній	5	Ebena, Kwarta
		широкий	7	Labari, Prontivesa
15. QN	Біб: дзьобик за довжиною VG, B 71–79	короткий	3	Carole
		середній	5	Granit, Libia, Labari, Prontivesa
		довгий	7	Amelia, Candy
16. (+) QN	Біб: кількість насіннєвих зачатків MS, A 71–75	мала	3	Barvicos
		середня	5	Ina, Labari
		велика	7	Albina, Ebena
17. (*) (+) QN	Насіння: маса MG 89–99	дуже мала	1	Berninova, Carole
		мала	3	Ina
		середня	5	Aneto, Rada
		велика	7	Castilla
		дуже велика	9	Labari, Prontivesa

1	2	3	4	5
18. (+) QN	Насінина: форма VG, A 89–99	куляста	1	Aneto, Ina, Albina, Jaga
		овальна	2	Cobra, Lola, Sylphie
		прямокутна	3	Adicia 46A, Garonne, Puma
19. (*) (+) PQ	Насінина: основне забарвлення насіннєвої оболонки VG, A 89–99	білувате	1	Ina
		сіро-зелене	2	Acisreina, Ebena, Nacre
		сіро-коричнєве	3	Candy
		коричнєве	4	Kwarta
20. (*) (+) PQ	Насінина: коричнева орнаментация VG, A 89–99	відсутня	1	Albaflor, Albina, Fama, Ina
		цятками	2	Cumbre
		плямами	3	Candy, Pepite
		цятками і плямами	4	Labari, Prontivesa
21. (*) QN	Насінина: виявлення коричнєвої орнаментации VG, A 89-99	дуже слабке	1	
		слабке	3	Achileas
		середнє	5	Neska
		сильне	7	Acisreina, Prontivesa
		дуже сильне	9	
22. (*) (+) PQ	Насінина: блакитно- чорна орнаментация VG, A 89–99	відсутня	1	Albaflor, Albina, Fama, Ina, Kwarta, Nacre
		крапками	2	
		плямами	3	Ebena, Castilla, Prontivesa
		крапками і плямами	4	Acisreina, Pepite
23. (*) QN	Насінина: виявлення блакитно-чорної орнаментации VG, A 89–99	дуже слабке	1	
		слабке	3	Prontivesa
		середнє	5	Acisreina
		сильне	7	
		дуже сильне	9	Ebena

1	2	3	4	5
24. (*) QL	Насінина: забарвлення сім'ядолей VG, A 89–99	сірувато-коричневе	1	Acisreina, Castilla, Labari, Prontivesa
		оранжеве	2	Aneto, Ina, Kwarta

Примітка:

Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик визначення відповідності сортів критеріям відмінності, однорідності та стабільності усіма країнами-членами Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або умови навколишнього природного середовища це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак;

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказується в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

Експертизі підлягає щонайменше 200 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 200 рослин або частин 200 рослин;

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

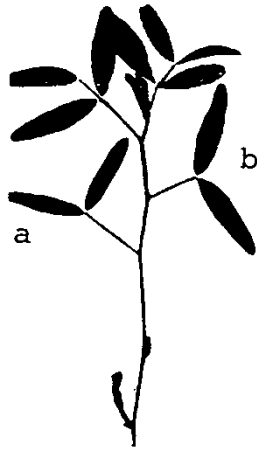
VG: візуальна разова оцінка 200 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

Пояснення до Таблиці ознак:

1) Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До пункту 1 Таблиці ознак. Сіянець: співвідношення довжини/ширини листочків (другого справжнього листка)

a – перший справжній листок

b – другий справжній листок

1

дуже мале

3

мале

5

середнє

7

велике

9

дуже велике

До пункту 5 Таблиці ознак. Час початку цвітіння

Початком цвітіння вважають час, коли 30% рослин мають принаймні одну відкриту квітку.

До пункту 6 Таблиці ознак. Стебло: опушення верхнього міжвузля

Спостереження повинні бути зроблені на верхній третині рослини.

До пункту 8 Таблиці ознак. Листок: форма верхівки листочків

3

округла

5

пряма

7

увігнута

До пункту 9 Таблиці ознак. Листок: листочок за шириною

Спостереження повинні бути зроблені на середній третині рослини.

До пункту 14 Таблиці ознак. Біб: за шириною

Спостереження повинні проводитись на добре розвинених зелених бобах, ширина оцінюється від шва до шва на закритих бобах.

До пункту 16 Таблиці ознак. Біб: кількість насіннєвих зачатків

Кількість насіннєвих зачатків найкраще обліковувати, коли боби пласкі.

Спостереження повинні бути проведені до розвитку насіння.

До пункту 17 Таблиці ознак. Насіння: маса

Маса насіння повинна вимірюватися щонайменше на двох зразках по 100 насінин.

Недозрілі та заражені насінини вилучають.

До пункту 18 Таблиці ознак. Насінина: форма

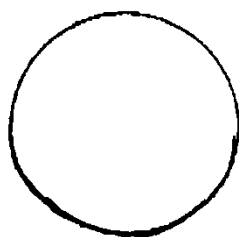
Насінини, що розташовані ближче до стебла або дистального кінця боба повинні бути виключені за визначення форми.

Спостереження виконують на насінинах, розкладених на пласкій поверхні. Насінини розміщують паралельно поверхні лінією між рубчиком і корінцем.

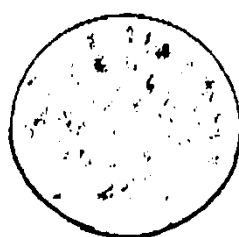
До пункту 19 Таблиці ознак. Насінина: основне забарвлення насіннєвої оболонки

Забарвлення насінної оболонки може бути приховане за дуже сильно вираженої блакитно-чорної орнаментациї (ознака 23 Таблиці ознак).

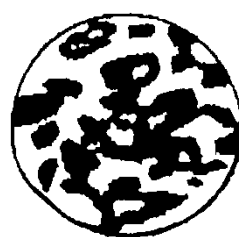
До пункту 20 Таблиці ознак. Насінина: коричнева орнаментация

1
відсутня

2
цятками

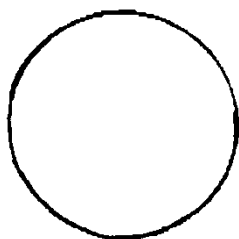

3
плямами

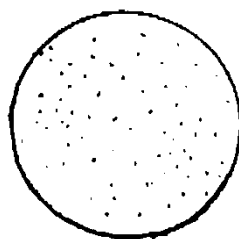

4
цятками і плямами

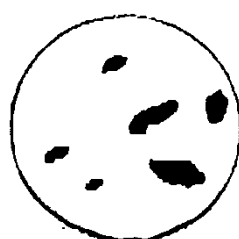
До пункту 22 Таблиці ознак. Насінина: блакитно-чорна орнаментация

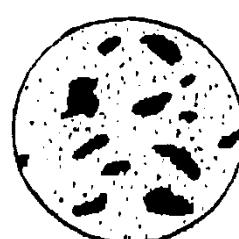
1
відсутня

2
крапки

3
плями

4
крапки і плями

2) Фенологічні фази росту горошку посівного адаптовано з ВВСН гороху (Meier, U., 1997), у які слід проводити обстеження рослин

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	2
Основна стадія росту 0: Проростання	
00	Суха насінина
01	Початок бубнявіння насінини
03	Завершення бубнявіння насінини
05	Вихід корінця з насінини
07	Розтріскування насінневої шкірки
08	Гіпокотиль видно над поверхнею ґрунту (гіпокотиль у стані «ключки»)
09	Поява гіпокотилію на поверхні ґрунту
Основна стадія росту 1: Розвиток листка	
10	Пара лускових листків видима
11	Перший справжній листок розгорнувся
12	Два листки розгорнулося
13	Три листки розгорнулося
1.	Безперервні етапи до ...
19	Дев'ять і більше листків розгорнулося
Основна стадія росту 3: Видовження стебла (головний пагін)	
30	Початок видовження стебла
31	Перше видовжене міжвузля помітно
32	Два видовжених міжвузля помітно
33	Три видовжених міжвузля помітно
3.	Безперервні етапи до ...
39	Дев'ять і більше видовжених міжвузлів помітно
Основна стадія росту 5: поява суцвіття	
51	Наявні перші квіткові пуп'янок помітно поміж листків
55	Перші окремі пуп'янки появились поміж листків, але все ще закриті
59	Видно перші пелюстки, квітки все ще закриті
Основна стадія росту 6: цвітіння	
60	Перші квітки відкриті (епізодично серед рослин)
61	Початок цвітіння: 10% квіток відкрито

1	2
62	20% квіток відкрито
63	30% квіток відкрито
64	40% квіток відкрито
65	повне цвітіння: 50% квіток відкрито
67	Зниження інтенсивності цвітіння
69	Кінець цвітіння
Основна стадія росту 7: розвиток плоду	
71	10% бобів досягли типової довжини
72	20% бобів досягли типової довжини
73	30% бобів досягли типової довжини
74	40% бобів досягли типової довжини
75	50% бобів досягли типової довжини
76	60% бобів досягли типової довжини
77	70% бобів досягли типової довжини
79	боби досягли типового розміру (зеленої стиглості), насінини повністю сформовані
Основна стадія росту 8: досягання плодів і насіння	
81	10% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
82	20% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
83	30% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
84	40% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
85	50% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
86	60% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
87	70% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
88	80% стиглих бобів, насіння кінцевого забарвлення, сухе і тверде
89	Повне досягання: усі боби сухі та коричневі. Насіння сухе й тверде (сухе і стигле)
Основна стадія росту 9: старіння	
97	Рослини відмерлі та сухі
99	Збирання продукту